

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 9Sžsk/7/2018
Identifikačné číslo spisu: 3016200686
Dátum vydania rozhodnutia: 29.05.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Viera Nevedelová
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:3016200686.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Viery Nevedelovej a členov senátu JUDr. Judity Kokolevskej a Mgr. Viliama Pohančeniča, v právnej veci žalobcu: H. Y., nar. XX.XX.XXXX, bytom S. XXX/XX, A., zastúpený matkou Mgr. V. Y., bytom tamtiež, proti žalovanému: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, so sídlom Špitálska 8, Bratislava, o presjúmanie rozhodnutia žalovaného č. UPS/US1/SSVOPPKPC 2/SOC/2016/4103/Chr zo dňa 11. júla 2016, o kasačnej sťažnosti žalovaného proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne, č. k. 15Sa/7/2016-92 zo dňa 28. augusta 2017, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu v Trenčíne, č. k. 15Sa/7/2016-92 zo dňa 28. augusta 2017 z r u š u j e a v e c m u v r a c i a n a d ě a ľ š i e k o n a n i e .

Odôvodnenie

1. Krajský súd v Trenčíne rozsudkom z 28.08.2017, č. k. 15Sa/7/2016-92 podľa § 191 ods. 1 písm. d/ a e/ Správneho súdneho poriadku (ďalej len „SSP“) zrušil rozhodnutie žalovaného zo dňa 11.07.2016 č. UPS/US1/SSVOPPKPC2/SOC/2016/4103/Chr, ktorým žalovaný zamietol odvolanie žalobcu a potvrdil rozhodnutie Úradu práce a sociálnych vecí a rodiny Partizánske, č. PE1/OPPnKŤZP/PČ/SOC/2016/23295-0004 z 29.01.2016, ktorým prvostupňový správny orgán žiadosti žalobcu zo dňa 11.11.2015 o priznanie príspevku na osobnú asistenciu nevyhovel. Vec vrátil žalovanému na ďalšie konanie a žalobcovi náhradu trov konania nepriznal.

2. Krajský súd dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie žalovaného trpí vadou nedostatočne zisteného skutkového stavu veci pre riadne posúdenie veci, a tým aj vadou nepreskúmateľnosti. Výtkol žalovanému, že vyčerpávajúco nezistil skutkový stav veci a jeho rozhodnutie je vydané predčasne, a tým je aj nepreskúmateľné pre nedostatok dôvodov, keď žalovaný v napadnutom rozhodnutí náležite neprihliadol na odporúčania odborných lekárov, týkajúcich sa priznania osobnej asistencie žalobcovi. Krajský súd považoval za potrebné kvalifikovane odstrániť rozpor medzi názorom ošetrojúcich lekárov, špecialistov, ktorí žalobcu ošetrojú, osobne ho poznajú, vedia o jeho predpokladoch a považoval preto za potrebné vykonať podrobnejšie dokazovanie o tejto otázke v administratívnom konaní. Rozsudok bol doručený žalobcovi dňa 02.10.2017 a žalovanému dňa 25.09.2017.

3. Proti rozsudku krajského súdu podal žalovaný včas, dňa 20.10.2017, kasačnú sťažnosť, spísanú dňa 17.10.2017. Navrhol rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie s poukazom na § 462 SSP z dôvodu, že krajský súd nedostatočne a nesprávne vyhodnocoval posudkovú činnosť žalovaného v priebehu správneho konania. Namietol nesprávny záver krajského súdu, že v odborných vyšetreniach bola žalobcovi odporúčaná osobná asistencia, keď len v psychologickom vyšetrení z 12.05.2015 psychológ odporučil priznanie osobnej asistencie, na ktoré odporúčanie posudkový lekár neprihliadol a považoval ho za účelové. Lekárske správy neurológa z 08.11.2016 a všeobecného lekára pre deti a dorast z 10.11.2016 boli predložené po 4 mesiacoch od vydania napadnutého rozhodnutia a krajský súd na ne prihliadať nemal. Žalovaný tiež namietal, že krajský súd neprihliadol na posúdenie odkázanosti žalobcu, vyhotovené podľa § 14 ods. 4 zákona č. 447/2008 Z. z. o peňažných príspevkoch na kompenzáciu ťažkého zdravotného postihnutia a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej aj len „zákon č. 447/2004 Z. z.“), z ktorého vyplynulo, že žalobca je v plnom rozsahu odkázaný na opatrovanie druhou osobou pri všetkých ním vykonávaných činnostiach. Trval na tom, že v konaní bolo preukázané, že práve iná osoba musí zabezpečovať a riadiť celý okruh žalobcových činností a aktivít, pričom svoj záver o tom, že žalobca zákonné podmienky na poskytnutie peňažného príspevku na osobnú asistenciu nespĺňa, riadne odôvodnil. V doplnení kasačnej sťažnosti z 20.10.2017 žalovaný poukázal na to, že žalobca dňa 17.06.2015 požiadal aj o priznanie peňažného prostriedku na kúpu osobného motorového vozidla, ktorý mu bol priznaný rozhodnutím z 01.10.2015, pričom v tomto konaní neboli výhrady k tomu, že žalobca bol posúdený v medicínskej aj sociálnej oblasti tak, že je odkázaný na opatrovanie. Následne žalobca požiadal o peňažný príspevok na osobnú asistenciu, hoci nepreukázal, že by u neho došlo k podstatnému zlepšeniu zdravotného stavu.

4. Žalobca vo vyjadrení ku kasačnej sťažnosti navrhol rozhodnutie krajského súdu ako vecne správne potvrdiť. Na dôvodoch uvedených v žalobe naďalej v celom rozsahu trval. Namietal, že zvláda mnohé sebaobslužné úkony a aj napriek svojmu nepriaznivému zdravotnému stavu má vlastné potreby a záujmy a chce tráviť viac času bez doprovodu rodičov a tiež i mimo rodiny. Dohľad, ktorý si vyžaduje je pritom jednou z asistenčných činností. Mal za to, že žalovaný mal povinnosť vyhodnotiť splnenie podmienok na poskytovanie osobnej asistencie podľa § 20 ods. 1 a ods. 2 a § 13 ods. 1, ods. 4 a ods. 6 a ods. 7 zákona č. 447/2008 Z. z., čo však z dôvodov rozhodnutia podľa neho nevyplýva, a preto záver žalovaného, že žalobca vzhľadom na jeho ťažké zdravotné postihnutie účel osobnej asistencie nenapĺňa, nie je súladný so zákonom.

5. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd kasačný (§ 438 ods. 2 SSP) preskúmal kasačnú sťažnosť žalovaného bez nariadenia pojednávania v súlade s § 455 SSP a dospel k záveru, že je dôvodná.

6. Predmetom kasačného konania je preskúmanie rozhodnutia žalovaného, ktorým žalobcovi nebol priznaný peňažný príspevok na osobnú asistenciu z dôvodu, že je odkázaný na opatrovanie.

7. V konaní nebolo sporným, že žalobca je osobou s ťažkým zdravotným postihnutím, u ktorej miera funkčnej poruchy predstavuje 80 % podľa prílohy č. 3, časti V. bodu 1 písm. i/ 2. k zákonu č. 447/2008 Z. z. pre stredne ťažkú kvadruparézu. V konaní tiež nebolo sporné, že žalobca je odkázaný na pomoc inej osoby.

8. Spornou bola otázka, či sociálne dôsledky, ktoré žalobcovi z jeho ťažkého zdravotného postihnutia vyplývajú, možno v príslušných oblastiach kompenzovať peňažným príspevkom na osobnú asistenciu, nakoľko v novovypracovanom komplexnom posudku zo dňa 30.06.2016 mu tento nebol navrhnutý, a to vzhľadom na ťažké duševné postihnutie, pre ktoré nie je možné potvrdiť schopnosť žalobcu vyjadriť svoje potreby takým spôsobom, aby bolo možné považovať poskytnutie osobnej asistencie za účelné.

9. Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 447/2008 Z. z., kompenzácia sociálneho dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia (ďalej len „kompenzácia“) je zmiernenie alebo prekonanie sociálneho dôsledku ťažkého zdravotného postihnutia poskytovaním peňažných príspevkov na kompenzáciu podľa tohto zákona alebo poskytovaním sociálnych služieb podľa osobitného predpisu. Za kompenzáciu sa na účely tohto zákona

považuje aj osobitná starostlivosť podľa osobitného predpisu.

10. Podľa § 19 ods. 1 písm. a/, peňažným príspevkom na kompenzáciu je (okrem ďalších) aj peňažný príspevok na osobnú asistenciu.

11. Podľa § 14 ods. 3 zákona č. 447/2008 Z. z., fyzická osoba s ťažkým zdravotným postihnutím je odkázaná na osobnú asistenciu, ak je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby pri činnostiach uvedených v prílohe č. 4 a osobnou asistenciou sa dosiahne účel ustanovený v § 20 ods. 2.

12. Podľa § 20 ods. 2 zákona č. 447/2008 Z. z., účelom osobnej asistencie je aktivizácia, podpora sociálneho začlenenia fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím a podpora jej nezávislosti a možnosti rozhodovať sa a ovplyvňovať plnenie rodinných rolí, vykonávanie pracovných aktivít, vzdelávacích aktivít a voľnočasových aktivít.

13. Žalovaný dospel k záveru, že kombinované (telesné a duševné) postihnutie v prípade žalobcu vylučuje predpoklad aktivizácie za pomoci osobného asistenta podľa § 20 ods. 2 zákona č. 447/2008 Z. z..

14. Po preskúmaní kompletného spisového materiálu sa kasačný súd s názorom krajského súdu, že napadnuté rozhodnutie trpí vadou nedostatočne zisteného stavu veci pre riadne posúdenie veci nestotožnil.

15. Žalovaný vo svojom rozhodnutí jasne a zrozumiteľne uviedol konkrétne dôvody, pre ktoré v rámci svojej správnej úvahy dospel k záveru, že žalobca je naďalej odkázaný na opatrovanie a nie na osobnú asistenciu. Žalovaný vo svojom rozhodnutí správne poukázal na primárny účel a význam osobnej asistencie. Vychádzajúc z aktuálneho komplexného posudku z 30.06.2016, doplneného o nové odborné lekárske nálezy psychiatra a klinického psychológa, špecifikoval, že žalobca, ktorý prekonal detskú mozgovú obrnu, trpí spastickou kvadruparézou, ťažkou mentálnou retardáciou, inkontinenciou, poruchou reči, nie je sebaobslužný, je dezorientovaný a imobilný a je odkázaný na celodennú starostlivosť druhou osobou v oblasti mobility, orientácie, komunikácie aj sebaobsluhy. Zhodnotil preto, že pre ťažké duševné postihnutie nie je možné u žalobcu potvrdiť schopnosť vyjadriť jeho potreby takým spôsobom, aby bolo možné poskytnutie osobnej asistencie považovať za účelné.

16. Žalobca argumentoval, že aj fyzická osoba s mentálnym postihnutím dokáže vyjadriť čo jej je v živote príjemné, čo rada robí a čo chce momentálne robiť, kto jej má byť pri aktivitách partnerom, kto jej je sympatický a dokáže aktívne vystupovať v medziľudských vzťahoch. V uvedenom kontexte však žalovaný dôvodne skonštatoval, že žalobca nie je schopný riadiť osobu, ktorá by mu zabezpečovala pomoc, samostatne plánovať, rozhodovať sa či organizovať svoje aktivity, čo žalobca v konečnom dôsledku ani nespochybňoval. Žalovaný správne zdôraznil, že osobná asistencia kladie požiadavky aj na samotného občana s ťažkým zdravotným postihnutím, od ktorého vyžaduje vysokú mieru aktivity, angažovanosti, schopnosť plánovania a tiež preberanie zodpovednosti vo všetkých fázach jej realizácie.

17. Ani kasačný súd nemal pochybnosti o schopnosti žalobcu prejavíť, že činnosť, ktorej sa venuje, mu je príjemná alebo nie. Pre potreby posúdenia účelnosti poskytnutia príspevku na osobnú asistenciu je však nevyhnuté (ako na to správne poukázal už žalovaný) tiež posudzovanie a vyhodnotenie samotných osobnostných predpokladov osoby s ťažkým zdravotným postihnutím ako predpokladu naplnenia účelu osobnej asistencie, nakoľko pomoc pri samoobslužných činnostiach tu nie je prioritou ako tomu je pri opatrovaní. Rozhodujúca je tak nielen ochota ale aj schopnosť človeka s hendikepom dokázať prijímať rozhodnutia a nieť za ne v plnej miere zodpovednosť.

18. Z psychiatrického vyšetrenia zo dňa 12.05.2016 vyplýva konštatovanie odborného lekára, že žalobca sám zmysluplné činnosti nevie realizovať a musí byť stále k niečomu podnecovaný, v novom prostredí je ustráchanější, nie je schopný zmysluplnej komunikácie, situáciu zjavne nechápe a je dezorientovaný v čase i v priestore, pričom jeho vôľovo - konatívne funkcie sú oslabené, nevykonné, je neschopný

zmysluplných aktivít a potrebuje asistenciu pri zložitých i bežných potrebách dňa, pričom sa jedná o osobnosť nízkeho formátu prejavujúcu sa prevažne pudovo - inštinktívne, málo sociálne organickú a neschopnú samostatnej existencie. Z naposledy doloženého kontrolného vyšetrenia psychológom zo dňa 12.05.2016 vyplýva, že u žalobcu nie je možné realizovať objektívne psychodiagnostické techniky. Samotný odborný lekár uviedol, že návštevami OZ Frézia na 4 hodiny denne sú uspokojované sociálne kontakty žalobcu s inými telesne i duševne postihnutými mladými ľuďmi, pričom žalobca je v činnostiach nesamostatný, neustále potrebuje, aby mu niekto hovoril čo má urobiť a potom to dokáže zrealizovať. Uvedeným odborným lekárskeým záverom právny záver žalovaného, že u žalobcu nebola preukázaná schopnosť (potenciál) vyjadriť svoje potreby takým spôsobom, aby bolo možné poskytnutie osobnej asistencie považovať za účelné, logicky korešponduje. Vychádzal pritom z lekárskeho posudku zo dňa 20.06.2016 (zohľadňujúceho aj odborné nálezy psychológa a psychiatra, oba z 12.05.2016), v zhode s ktorými u žalobcu skonštatoval najvyšší (VI.) stupeň odkázanosti na celodennú (24 hodinovú) starostlivosť druhou osobou v oblasti mobility, orientácie, komunikácie aj sebaobsluhy s tým, že žalobca nie je schopný si tieto úkony zabezpečiť pomocou osobného asistenta.

19. Kasačný súd po preštudovaní komplexného spisového materiálu (v zhode s názorom žalovaného správneho orgánu) dospel k záveru, že kompenzovanie sociálnych dôsledkov, ktoré žalobcovi v dôsledku jeho ťažkého zdravotného postihnutia vznikajú v oblasti mobility a orientácie, komunikácie a sebaobsluhy, prostredníctvom inštitútu osobnej asistencie nie je postačujúce. Vzhľadom na individuálne potreby žalobcu vyplývajúce z jeho ťažkého zdravotného postihnutia, je nesporne v popredí objektívna a dôvodná potreba žalobcu byť nevyhnutne celodenne opatrovaný (resp. jeho odkázanosť na nevyhnutne celodenné opatrovanie), ktorá okolnosť mu však nebráni naďalej vykonávať pre neho významné aktivity (bicyklovanie, návštevy rodiny, či stretávanie s priateľmi, navštevovanie OZ Frézia a pod.).

20. Osobná asistencia podporuje nezávislosť hendikepovanej osoby, pričom v danom konaní nebolo preukázané, že práve pričinením osobného asistenta by sa žalobca stal nezávislejším v aktivitách pracovných, rodinných, vzdelávacích či spoločenských, keď nebolo preukázané, že žalobca by napriek svojmu ťažkému zdravotnému postihnutiu bol objektívne schopný angažovať sa a vyvinúť potrebnú aktivizáciu v takej miere, ktorá je nevyhnutná, aby bolo možné vyhodnotiť opodstatnenosť jeho požiadavky o priznanie príspevku na osobnú asistenciu. Osobná asistencia (na rozdiel od opatrovania) kladie určité nároky aj na samotného užívateľa a vyžaduje si tiež plnenie určitých zákonných povinností a preto ako forma pomoci nie je vhodná pre každého človeka s ťažkým zdravotným postihnutím, pretože (okrem iného) predpokladá tiež určitú schopnosť delegovať úlohy na iné osoby.

21. Ako vyplýva z predložených odborných lekárskeých náleзов, žalobca si vyžaduje celodennú kompletnú starostlivosť. S názorom žalovaného, že osobná asistencia v prípade žalobcu nie je dostatočným ani vhodným spôsobom kompenzácie ťažkého zdravotného postihnutia žalobcu, sa kasačný súd stotožnil. Z rovnakých dôvodov ako žalovaný považoval za potrebné, aby ťažké zdravotné postihnutie žalobcu bolo naďalej kompenzované opatrosaním napriek tomu, že pre členov rodiny žalobcu by čiastočne došlo k ich odbremeneniu a vniku väčšieho priestoru pre ich vlastnú realizáciu. Kompenzačné príspevky sú však opatrenia určené prioritne a predovšetkým na prospech osobám s ťažkým zdravotným postihnutím, nie ich rodinným príslušníkom.

22. Pokiaľ krajský súd žalovanému vytkol, že psychiatrické, psychologické a neurologické vyšetrenia žalobcu boli zhodnotené len z medicínskeho hľadiska, hoci v ich závere bolo odporúčané žalobcovi priznanie osobnej asistencie, na čo nebolo prihliadnuté v napadnutom rozhodnutí, je potrebné prisvedčiť kasačnej námietke žalobcu, že v konaní vo veci kompenzácie, osobnú asistenciu žalobcovi navrhol len odborný lekár - psychológ. Až následne bola navrhnutá všeobecným lekárom pre deti a dorast (v lekárskej správe z 10.11.2016), ktorý priznanie osobného asistenta považoval za vhodné aj potrebné, a neurológom (v lekárskej správe z 08.11.2016), ktorý priznanie príspevku na osobnú asistenciu žalobcovi považuje za potrebné. Na lekárske správy predložené po vydaní napadnutého rozhodnutia (po 11.07.2016), preto žalovaný prihliadnuť nemohol a táto okolnosť bez ďalšieho nezakladá dôvod pre zrušenie jeho rozhodnutia.

23. Rozpor medzi odbornými závermi odborných lekárov a posudkových lekárov kasačný súd (na rozdiel od krajského súdu) nevzhladol. Ošetrojúci lekári žalobcu (psychológ, neskôr aj všeobecný lekár a neurológ) vyjadrili odlišný názor na potrebu priznania príspevku na osobnú asistenciu žalobcovi, také posúdenie im však neprináleží. Posúdenie odkázanosti fyzickej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím však zákon č. 447/2008 Z. z. (§ 11) zveruje posudkovým lekárom, rovnako ako posudzovanie sociálnych dôsledkov v jednotlivých oblastiach kompenzácií a navrhnutie kompenzačného príspevku. V danom prípade posudkoví lekári dostatočne jasne, logicky a presvedčivo vysvetlili, z akých konkrétnych dôvodov a pre ktoré atribúty ťažkého zdravotného postihnutia žalobcu mu peňažný príspevok na osobnú asistenciu (na rozdiel od príspevku na opatrovanie) nenavrhlí, pričom ich odborné posudkové závery plne korešpondujú odborným lekárskeým záverom ošetrojúcich lekárov.

24. Kasačný súd konštatuje, že žalovaný zistil skutkový stav v dostatočnom rozsahu pre posúdenie veci, pričom presvedčivo a s odkazom na príslušné ustanovenia právnych predpisov zdôvodnil svoju správnu úvahu vrátane konkrétnych dôvodov, pre ktoré žiadosti žalobcu o požadovaný kompenzačný príspevok nepriznal.

25. Z uvedených dôvodov kasačný súd rozsudok krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie podľa § 462 ods. 1 SSP.

26. O trovách kasačného konania rozhodne krajský súd postupom podľa § 467 ods. 3 Správneho súdneho poriadku.

27. Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozsudku n i e j e prípustný opravný prostriedok.